Heilbrigðisþjónusta og velferð

Ályktun Haustþings Samtaka sveitarfélaga á Vesturlandi

15. október 2026

Haustþing SSV leggur áherslu á að starfsemi og starfsumhverfi heilsugæslustöðva á Vesturlandi, svo sem húsnæði og tækjabúnaður, verði efld þannig að þær geti sinnt starfsemi sinni. Því er mikilvægt að tryggður verði stöðugleiki og samfella í viðveru lækna og annars heilbrigðisstarfsfólks á heilsugæslustöðvum umdæmisins. Landfræðilegar aðstæður eru mismunandi milli landsvæða og mikilvægt er að standa vörð um heilbrigðisþjónustu í dreifðari byggðum sveitarfélaga.

Haustþing SSV skorar á ríkisvaldið að efla áfram sérfræðiþjónustu á sjúkrahúsum Vesturlands og virkja þá verðmætu þekkingu sem hefur skapast. Mikilvægt er að öll þjónusta og eftirlit á meðgöngu, við fæðingar og í sængurlegu fari sem mest fram í heimabyggð.

Haustþing SSV skorar á heilbrigðisyfirvöld að koma á umboðsmannakerfi fyrir notendur Heilsuveru sem þess þurfa og efla enn frekar upplýsingatækni í þágu heilbrigðisþjónustu á Vesturlandi, svo sem í tengslum við 1700-símann og Heilsuveru. Jafnframt skorar þingið á heilbrigðisyfirvöld að sjá til þess að niðurstöðum úr rannsóknum sérfræðinga á höfuðborgarsvæðinu sé miðlað með skilvirkum hætti á Heilsuveru til að draga úr ferðum skjólstæðinga af landsbyggðinni til höfuðborgarinnar. Haustþing SSV hvetur heilbrigðisyfirvöld til að nýta þau tækifæri sem liggja í tækninýjungum á sviði fjarheilbrigðisþjónustu, byggja upp fjölbreytta þjónustu á Vesturlandi og koma henni sem fyrst í gagnið.

Haustþing SSV skorar á ríkið að auka fjárveitingar til geðheilbrigðismála svo að íbúar njóti viðunandi þjónustu í málaflokknum. Erfiðlega hefur gengið að ráða fagfólk til starfa við að sinna geðheilbrigðismálum. Mikilvægt er að horft verði í auknum mæli til stafrænna lausna.

Haustþing fagnar þeim áfanga að boðið sé upp á sálfræðiþjónustu í framhaldsskólum þar sem slíkri þjónustu hefur verið komið á, en skorar á að allir framhaldsskólar fái fjárveitingu til að bjóða upp á þjónustuna.

Haustþing SSV lýsir þungum áhyggjum vegna langra biðlista og óviðunandi biðtíma barna með fíknivanda, andlegan og/eða geðrænan vanda eftir sálfræði- og geðheilbrigðisþjónustu og meðferðarúrræðum þar sem við á. Haustþing SSV skorar á ríkisvaldið að grípa tafarlaust til aðgerða til að bæta þar úr, t.d. með stafrænum lausnum.

Haustþing SSV fagnar því samstarfi sem komið hefur verið á með Farsældarráði Vesturlands, en ráðið hefur reynst mikilvægur vettvangur samstarfs þvert á kerfi og stofnanir.

Haustþing SSV er uggandi yfir fyrirætlunum stjórnvalda um að skera niður framlög til sveitarfélaga vegna framkvæmdar farsældarlaganna. Samkvæmt fjárlagafrumvarpi ríkisstjórnarinnar stefnir í að rúmur milljarður króna renni ekki til sveitarfélaganna eins

og gert hafði verið ráð fyrir. Verkefnið hefur þegar sannað gildi sitt og niðurskurðurinn kemur á viðkvæmum tíma, ekki síst þar sem innleiðing laganna er enn í fullum gangi. Skert fjármagn mun bitna harðast á þeim börnum sem þegar standa höllum fæti. Það á ekki síst við um börn á landsbyggðinni, sem búa víða við lakara aðgengi að sérfræðiþjónustu og langa biðlista.

Haustþing SSV skorar á ríkið að standa við samkomulag ríkis og sveitarfélaga frá 19. mars 2025 um að ríkið taki yfir framkvæmd og fjármögnun sólarhringsþjónustu á þriðja stigi fyrir börn með fjölþættar stuðningsþarfir. Með reglugerð nr. 700/2026 hefur hópurinn verið þrengdur einhliða og stór hluti barna með fjölþættan vanda skilinn eftir utan þjónustu ríkisins. Kostnaðurinn fellur þá á sveitarfélögin, þar sem hann hleypur á hundruðum milljóna króna á ári vegna einstakra barna.

Nauðsynlegt er að gera breytingar á lögum sem tengjast heilbrigðisþjónustu til að endurspegla þetta breytta fyrirkomulag á kostnaðarskiptingu ríkis og sveitarfélaga við öflun húsnæðis undir hjúkrunarrými. Einnig þarf að skoða breytingar á Framkvæmdasjóði aldraða, hvort hann verði lagður niður eða aðlagaður breyttu fyrirkomulagi. Nýtt fyrirkomulag gerir ráð fyrir að fjármögnun hjúkrunarheimila byggi á skýrri aðgreiningu á rekstri húsnæðis annars vegar og hjúkrunarþjónustu hins vegar. Samningar um rekstur þjónustu á hjúkrunarheimilum verði almennt gerðir til 10 ára í stað 5 ára, eins og nú er, til að auka rekstraröryggi og bæta áætlanagerð til lengri tíma. Fasteignafélögum og öðrum sérhæfðum aðilum verði gefið tækifæri til að byggja og reka fasteignir hjúkrunarheimila á grundvelli útboða sem leiði til hagstæðustu útkomu að teknu tilliti til gæða og kostnaðar. Ákvörðun um fjölda rýma í nýjum hjúkrunarheimilum byggist almennt á þjónustuþörf og rekstrarhagkvæmni þar sem lágmarksfjöldi hjúkrunarrýma er skilgreindur og eftirspurn er til staðar. Leigusamningar um afnot og viðhald húsnæðis hjúkrunarheimila gildi í 20 til 30 ár. Tekið verði upp staðlað fyrirkomulag þar sem greidd er leiga í formi nýs húsnæðisgjalds fyrir afnot af rýmum undir eiginlega hjúkrunarstarfsemi. Við ákvörðun leiguverðs verður lagt mat á gæði hvers hjúkrunarheimilis út frá þeim viðmiðum sem gilda um byggingu hjúkrunarheimila. Eignunum verður þá raðað í gæðaflokka með fyrir fram skilgreindu leiguverði eftir því hvernig eignin uppfyllir gæðastuðla. Eigendum fasteignanna verður gefinn kostur á að ráðast í endurnýjun eða endurbætur á eigninni til að komast upp um gæðaflokka sem leiða til hærra leiguverðs.

Haustþing SSV leggur áherslu á að efla þjónustu við eldra fólk á Vesturlandi með fjölgun hjúkrunarrýma, rýma fyrir sérhæfða dagdvöl, rýma fyrir almenna dagdvöl og hvíldarrýma. Núverandi úrræði anna ekki eftirspurn og biðlistar eru langir. Þingið hvetur til samþættrar félagslegrar heimaþjónustu og heimahjúkrunarþjónustu auk sveigjanlegrar dagdvalar. Haustþing SSV lýsir áhyggjum af því að fólk sem þarf að nýta slíka þjónustu sé að yngjast og að oft skorti úrræði fyrir yngra fólk sem þarf slíka þjónustu. Mikilvægt er að bregðast við þörfum þess hóps.

Haustþing SSV fagnar nýlega undirrituðum samningi um stækkun hjúkrunar- og dvalarheimilisins Höfða um 60 hjúkrunarrými. Í dag eru 75 íbúar á Höfða, þar af tveir í skammtímarýmum. Hjúkrunarrýmum mun því fjölga um 80% þegar nýja heimilið verður tekið í notkun.

Rökstuðningur fyrir ályktun haustþings SSV byggist á ítarlegri greiningu á stöðu og framtíðarþörf þjónustu við eldra fólk á Vesturlandi. Niðurstöðurnar sýna skýrt að núverandi þjónusta nær ekki að mæta eftirspurn. Langir biðlistar eftir hjúkrunarrýmum, skortur á dagdvöl og hvíldarinnlögnum og takmörkuð endurhæfing leggja miklar byrðar á einstaklinga, aðstandendur og heilbrigðiskerfið. Sérstaklega á Akranesi og í Borgarbyggð er ástandið alvarlegt, en einnig er áberandi skortur á úrræðum í öllum minni sveitarfélögum. Því er það mikið ánægjuefni að stigið hefur verið stórt skref með viljayfirlýsingu um 60 ný hjúkrunarrými á Höfða.

Sveitarfélögin eru samhljóma um að samþætting heimaþjónustu og heimahjúkrunar sé nauðsynleg til að tryggja heildstæða þjónustu og nýta betur þann mannauð sem þegar starfar á svæðinu. Með samþættri þjónustu verður unnt að samræma og bæta nýtingu fjármuna, tryggja samfellu í þjónustu og styðja fólk til að búa lengur heima við öruggar aðstæður. Einnig kemur skýrt fram þörf fyrir kvöld-, helgar- og akstursþjónustu sem hluta af slíku kerfi, auk aukinnar sérhæfingar í dagdvölum fyrir fólk með heilabilun.

Öll sveitarfélög á Vesturlandi eru þátttakendur í verkefninu „Gott að eldast" ásamt HVE og hjúkrunarheimilunum. Áhersla er lögð á að þróa þjónustuna í takt við markmið verkefnisins „Gott að eldast", þar sem sameinuð félags- og heilbrigðisþjónusta er lokamarkmiðið. Með fjölgun hjúkrunar- og dagdvalarrýma, uppbyggingu hvíldar- og endurhæfingarrýma og aukinni samþættingu þjónustu skapast grundvöllur fyrir sjálfbært, skilvirkt og mannúðlegt þjónustukerfi fyrir eldra fólk á Vesturlandi, sem stuðlar að auknu öryggi, bættum lífsgæðum og virðingu fyrir lífshlaupi hvers einstaklings.

Haustþing SSV skorar á ríkisvaldið að standa við skuldbindingar sínar þegar kemur að greiðslu húsaleigu til þeirra hjúkrunarheimila sem eiga húsnæði sitt sjálf og greiða ekki einungis húsnæðisgjald, líkt og gert er í dag.

Haustþing SSV ítrekar fyrri áskoranir um að ríkið aflétti þeirri skyldu hjúkrunar- og dvalarheimila að innheimta dvalarkostnað hjá hluta heimilisfólks síns.

Samkvæmt reglum Sjúkratrygginga/Tryggingastofnunar þarf sumt heimilisfólk á hjúkrunar- og dvalarheimilum að taka þátt í dvalarkostnaði sínum. Sá háttur hefur verið hafður á að hjúkrunarheimilunum hefur verið gert að innheimta umrædda kostnaðarhlutdeild beint hjá heimilisfólki sínu.

Haustþing SSV skorar á ríkið að tryggja áfram fjármagn og taka þátt í þeim aðgerðum sem lúta að samþættri öldrunarþjónustu á Vesturlandi í gegnum verkefnið „Gott að eldast", en sveitarfélögin á Vesturlandi taka þátt í verkefninu undir regnhlíf SSV.

Mikilvægt er að umfang þróunarverkefnis sveitarfélaganna og HVE á Vesturlandi verði sérstaklega skoðað og metið og tekið tillit til þess við úthlutun fjármagns svo verkefnið á Vesturlandi líði ekki fyrir samstarf sveitarfélaganna.

Haustþing SSV áréttar mikilvægi þess að notendum heimahjúkrunar og heimaþjónustu sé ekki mismunað á grundvelli búsetu í dreifðari byggðum, að öllum íbúum sé tryggð viðunandi þjónusta og að horft verði til nýsköpunar- og tæknilausna á sviði öldrunarþjónustu í því samhengi.

Haustþing SSV fagnar jákvæðri þróun og vitundarvakningu í lýðheilsumálum eldri borgara. Víða um Vesturland hafa verið byggðar upp þjónustumiðstöðvar fyrir eldra fólk auk þess sem lýðheilsueflandi verkefni eru starfandi með góðum árangri. Haustþing SSV áréttar mikilvægi þess að vinna áfram að aukinni vitundarvakningu og þátttöku eldri borgara í lýðheilsuverkefnum.

Haustþing SSV lýsir yfir áhyggjum af sívaxandi rekstrarhalla í málaflokki fatlaðs fólks og stöðu sveitarfélaganna eftir að ábyrgð á málaflokknum færðist til þeirra frá ríkinu fyrir rúmum áratug.

Það kemur glöggt fram í lögum og reglugerðum varðandi þjónustu við fatlaða einstaklinga, auk þess sem væntingar eru um að þjónustan eigi að mæta öllum stuðningsþörfum notenda. Þessir þættir setja verulegan og viðvarandi þrýsting á útgjöld sveitarfélaga til þjónustunnar. Með þessu má leggja það mat á að ríkið viðurkenni hnökra við breytingar á lögum, reglugerðum og stjórnskipun málaflokksins. Brýnt er að lagfæra þessa hnökra og eyða óvissu er varðar rekstur sveitarfélaga svo að hún komi ekki niður á þjónustu við fatlað fólk hjá sveitarfélögunum.

Með lögum nr. 38/2018 voru felld niður skilyrði um að 8.000 íbúar standi að baki hverju þjónustusvæði. Breyting á þjónustusvæðum hefur að mörgu leyti einfaldað fyrirkomulag og stjórnun málaflokksins. Eftir sem áður er mikilvægt að sveitarfélögin eigi með sér gott samstarf um þjónustu við fatlað fólk.

Haustþing SSV skorar á sveitarfélögin á Vesturlandi, stjórnvöld og vinnumarkaðinn að fjölga starfstækifærum fólks með fötlun og fólks með skerta starfsgetu.